

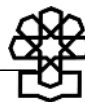
بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ کل کشور

۴۳. نکاتی درباره اجرای مرحله دوم، مبنی بر پذیرش یارانه‌ها

به نام خدا

فهرست مطالب

چکیده	۱
مقدمه	۲
۱. هدف از قانون هدفمند کردن یارانه‌ها (راهبرد ملی مدیریت انرژی یا حل همه مسائل کشور!)	۳
۲. بسترها و پیش‌نیازهای اجرای مرحله دوم هدفمند کردن یارانه‌ها	۵
۳. تحلیل سناریوی پیشنهادی دولت برای هدفمند کردن یارانه‌ها در سال ۱۳۹۳	۱۲
۴. پیشنهادهای سیاستی	۲۲

بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ کل کشور ۴۳. نکاتی درباره اجرای مرحله دوم هدفمند کردن یارانه‌ها

چکیده

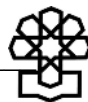
پیشنهاد دولت درباره نحوه اجرای قانون هدفمندکردن یارانه‌ها در بودجه سال ۱۳۹۳ از جهات متعددی قابل نقد و مخاطره‌آمیز است. به طور خلاصه تحقق درآمد حدود ۵۲۰ هزار میلیارد ریالی از محل فروش حامل‌های انرژی (غیر از برق) به معنای افزایش حدود ۸۵ درصدی متوسط قیمت سایر حامل‌های انرژی در سال ۱۳۹۳ است. از سوی دیگر کسری فعلی سازمان هدفمند کردن یارانه‌ها در پیشنهاد دولت رفع نشده و رقم ۱۱۳ هزار میلیارد ریال از محل منابع بودجه عمومی برای تأمین بخشی از مصارف سناریوی پیشنهادی در نظر گرفته شده است. جمعاً مبلغ ۵۳۲ هزار میلیارد ریال برای پرداخت نقدی و غیرنقدی و تقویت نظام سلامت لحاظ گردیده است که با کسر پرداخت نقدی و فرض عدم صرف هزینه غیرنقدی، رقم ۱۱۲ هزار میلیارد ریال برای تقویت نظام سلامت باقی خواهد ماند (تقریباً معادل رقم پیش‌بینی شده از بودجه عمومی دولت در بخش منابع) که محتوای آن روشن نیست و می‌تواند بار مالی جدیدی را بر دولت تحمیل کند.

به نظر می‌رسد عدم تصحیح مسیر برای دستیابی به هدف محوری اجرای این

قانون و لحاظ کردن چندین هدف نامرتب و لحاظ نکردن شرایط تورم رکودی عمیق در اقتصاد ایران و فقدان بسترهای لازم برای اثرگذاری و موفقیت مرحله دوم مهمترین ایرادات پیشنهاد دولت به شمار می‌رود. با توجه به خطیر بودن چنین تصمیمی در شرایط کنونی اقتصاد ایران، پیشنهاد اساسی مرکز پژوهش‌ها به مجلس شورای اسلامی، الزام دولت به ارائه لایحه بازنگری در قانون هدفمند کردن یارانه‌ها تا پایان خردادماه ۱۳۹۳ با هدف رفع ایرادهای اساسی قانون هدفمند کردن یارانه‌ها و رفع کاستی‌های اجرای مرحله نخست و رسیدن به یک بسته سازگار در طول دوره‌ای فراتر از یک‌سال با هدف اصلاح بخش انرژی در کشور است. در صورت اصرار دولت و مجلس برای افزایش قیمت حامل‌های انرژی از ابتدای سال ۱۳۹۳، پیشنهاد دومی در متن گزارش ارائه شده است که تلاش نموده تا حد ممکن معایب سناریوی دولت را به حداقل برساند.

مقدمه

با توجه به اهمیت تصمیم‌گیری مجلس شورای اسلامی درباره پیشنهاد دولت برای اجرای مرحله دوم قانون هدفمند کردن یارانه‌ها در قالب بودجه سال ۱۳۹۳ و تأثیر بسیار گسترده و عمیق آن بر سایر بخش‌های اقتصاد ملی، این گزارش به دنبال ارائه چارچوبی برای ارزیابی این پیشنهاد است.

۱. هدف از قانون هدفمند کردن یارانه‌ها^۱ (راهبرد ملی مدیریت انرژی یا حل همه مسائل کشور!)

در اقتصادهایی نظیر اقتصاد ایران که عموماً با مشکلات جدی به خصوص در ساختار اقتصادی مواجه است، انجام اصلاحات ساختاری در زمان مناسب و تنها با شیوه‌ای دقیق (با لحاظ همه ابعاد اقتصادی، سیاسی و اجتماعی) میسر می‌شود. در غیر این صورت هر گام اصلاحی پس از مدتی توسط پویایی‌های سیستم خنثی خواهد شد. با این حال، تعیین اهداف مشخص، محدود و دست‌یافتنی شرط اول موفقیت چنین اصلاحاتی است. در ادبیات جدید حوزه انرژی، راهبرد ملی مدیریت انرژی حول سه محور اساسی زیر تنظیم می‌شود:

۱. امنیت عرضه انرژی و دسترسی عمومی به انرژی،

۲. استفاده از انرژی در راستای رشد و توسعه اقتصادی (عمدتاً از کانال کارآیی

تولید، توزیع و مصرف انرژی)،

۳. ثبات زیست‌محیطی.

در سال‌های اخیر در ایران اجرای مهمترین سیاست اصلاح ساختاری در حوزه انرژی در قالب سه قانون در دستور کار قرار گرفت که دو مورد از آنها مورد غفلت قرار گرفت (قانون توسعه حمل‌ونقل و مدیریت مصرف سوخت مصوب سال ۱۳۸۶ و قانون

---

۱. قانون هدفمند کردن یارانه‌ها به شکل فعلی هیچ ارتباطی با هدفمند کردن یارانه‌ها ندارد و بنابراین عنوان قانون با خواسته‌های قانونگذار سازگاری ندارد. مسئله اصلی ایجاد کارآیی و افزایش بهره‌وری در زمینه انرژی است.

اصلاح الگوی مصرف انرژی مصوب سال ۱۳۸۹) و تنها قانون هدفمند کردن یارانه‌ها (مصوب سال ۱۳۸۸) به محور برنامه‌های دولت دهم تبدیل شد، قانونی که اهداف ضمنی و صریح متعددی را مد نظر قرار داده بود، اهدافی که سازگاری و امکان‌پذیری آنها محل تردید است. مهمترین اهداف صریح و ضمنی قانون فوق عبارت بودند از:

۱. افزایش کارایی انرژی (با تأکید بیشتر بر کارایی در مصرف)،

۲. کاهش قاچاق،

۳. بهبود عدالت توزیعی (به خصوص در استفاده از انرژی)،

۴. کمک به رفع کسری بودجه (از طریق کاهش اعتبارات مربوط به واردات

فرآورده‌ها)،

۵. تأمین اجتماعی و حمایت از گروه‌های ضعیف و آسیب‌پذیر،

۶. کمک به حل مشکلات حوزه سلامت،

۷. کمک به تأمین مسکن،

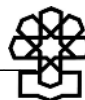
۸. کمک به ایجاد اشتغال،

۹. توسعه زیرساخت‌های حمل‌ونقل،

۱۰. توسعه زیرساخت‌های دولت الکترونیک،

۱۱. حمایت از صنایع و خدمات خاص.

در عمل قانون هیچ نشانه‌ای برای نمایش چگونگی رسیدن به این خواسته‌ها نداشت و تعدد خواسته‌ها از یک‌سو و ناهماهنگی بین این خواسته‌ها از سوی دیگر، دستیابی به آنها را ناممکن می‌ساخت.

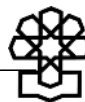
شاهد مدعای فوق، غیر از مواد قانون، کشمکش میان دستگاه‌های اجرایی و نهادها از کمیته امداد امام خمینی (ره) و سازمان بهزیستی گرفته تا شهرداری‌ها، وزارت بهداشت، سازمان تأمین اجتماعی، توانیر، شرکت پخش و پالایش، صنایع مختلف تولیدی و خدماتی و... بود که هرکدام بر اساس قانون هدفمند کردن یارانه‌ها سعی در جذب بخشی از منابع حاصل از قانون داشتند.

قبل از هر چیز لازم است اهداف اجرای سیاست در قالب یک راهبرد ملی مدیریت انرژی به صورت مشخص، محدود و دست‌یافتنی تصریح گردد و از وصل کردن مشکلات متعدد اقتصاد ملی به این سیاست جز در حد راهبرد تعیین شده، اجتناب گردد. چنین رویکردی نیازمند بازنگری جدی در قانون هدفمند کردن یارانه‌هاست.

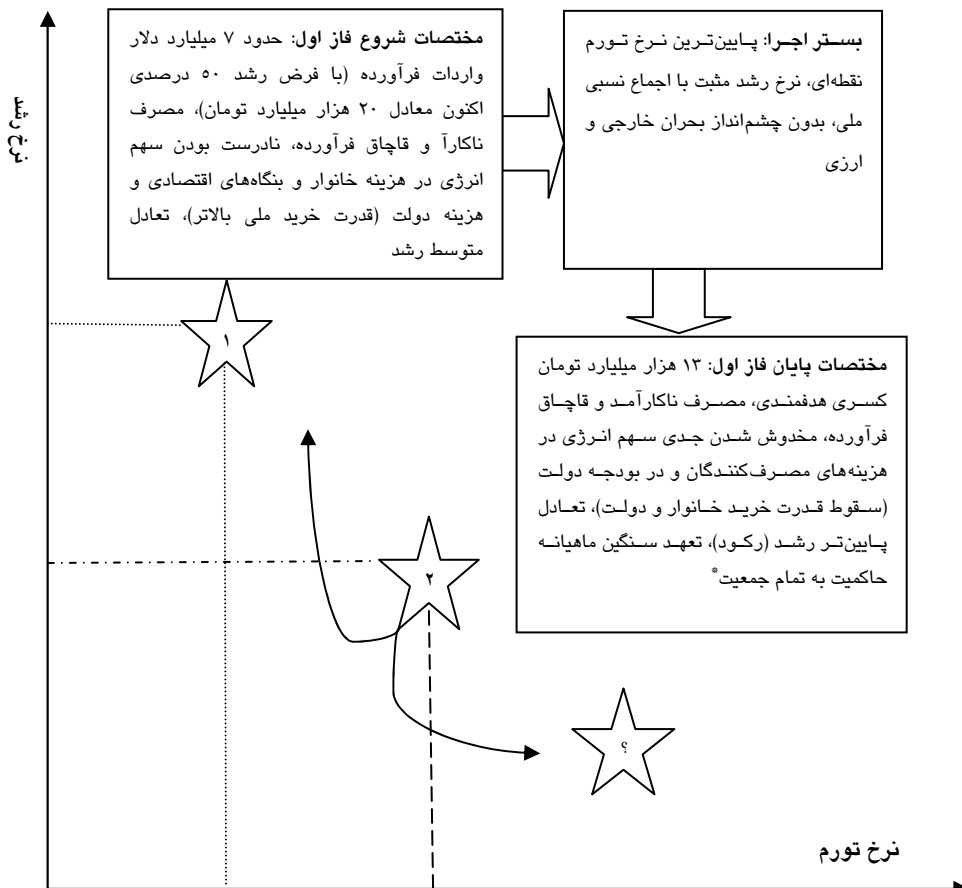
۲. بسترها و پیش‌نیازهای اجرای مرحله دوم هدفمند کردن یارانه‌ها

شاخص‌های تولید، توزیع و مصرف انرژی در کشور در وضعیت نامناسبی است و عموم کارشناسان نه تنها با اصلاح مدیریت بخش انرژی (که اصلاح قیمت‌ها نیز جزئی از آن به شمار می‌رود) موافقاند و بلکه آن را ضروری می‌دانند. اما با استناد به تجربه اجرای مرحله اول هدفمند کردن یارانه‌ها و ادبیات جهانی مدیریت انرژی، باید توجه داشت که برداشتن گام دوم بدون اصلاحات اساسی نسبت به مرحله نخست، می‌تواند وضعیت شاخص‌های بخش انرژی و دیگر متغیرهای کلان اقتصاد ایران را حتی بدتر از وضع کنونی کند. همان‌طور که در نمودار ملاحظه می‌شود موقعیت

کنونی بدترین شرایط متصور نیست و گام نادرست بعدی می‌تواند اقتصاد را به شرایط به مراتب بدتری سوق دهد. اکنون گرچه نسبت به مختصات شروع قانون هدفمند کردن یارانه‌ها بودجه کمتری برای واردات فرآورده اختصاص می‌یابد، اما از سوی دیگر بیش از ۱۳ هزار میلیارد تومان کسری شیوه فعلی اجرای قانون است. در مقابل نه تنها مصرف و قاچاق سوخت کاهش محسوسی نیافته است، بلکه اقتصاد در یک تعادل نامطلوب‌تر به سر می‌برد (سطح قیمت‌های بالاتر و رشد بسیار پایین‌تر) و قدرت خرید خانوارها و دولت نیز به شدت آسیب‌دیده است (در این میان نقش عوامل غیر از جهش قیمت حامل‌های انرژی را نباید نادیده گرفت). به همه این موارد باید تعهد حاکمیت به پرداخت ماهیانه به حدود ۷۷ میلیون ایرانی را افزود. این مختصات اقتصادی در شرایطی است که مرحله نخست با اجماع ملی قوی‌تر، شرایط خارجی و ارزی باثبات‌تر، نرخ تورم پایین و نرخ رشد مثبت آغاز شد و هیچ‌یک از شرایط چهارگانه مذکور در انتهای سال ۱۳۹۲ وجود ندارد.

نمودار ۱. مختصات ابتدا و انتهای فاز نخست هدفمند کردن یارانه‌ها

* عدم اقدام جدی برای بالا بردن کارایی تولید بنزین و در مواردی عرضه بنزن به جای بنزین و بالا رفتن جدی آلودگی هوا.

بر این اساس مرکز پژوهش‌ها ضمن تأکید بر لزوم اصلاح بخش انرژی (که اصلاحات قیمتی حتماً جزئی از این اصلاح خواهد بود)، شرایط زیر را به‌عنوان عناصر مؤثر بر موفقیت گام دوم ارائه می‌دهد:

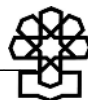
۱-۲. اجرای مرحله دوم مبتنی بر یک راهبرد ملی مدیریت انرژی

تصریح به اینکه قانون هدفمند کردن یارانه‌ها در چارچوب یک راهبرد ملی مدیریت انرژی (با ابزارهای قیمتی و غیرقیمتی) عمل خواهد کرد و هدف محوری آن کمینه‌سازی اتلاف و افزایش بهره‌وری انرژی متناسب با دیگر تعادل‌ها و اهداف ملی، توسعه انرژی‌های پاک و تقویت پذیرش انرژی‌های ناآلاینده در جامعه است. محورهای اصلی این راهبرد باید تضمین امنیت عرضه و دسترسی همگانی به انرژی، استفاده از انرژی در راستای اهداف رشد و توسعه ملی و ثبات محیط زیست باشد.

۲-۲. هدفمند کردن یارانه‌ها حلال همه مشکلات کشور نیست و در اصل حل

بسیاری از مشکلات کشور با هدف اصلی این سیاست بی‌ارتباط است.

همان‌طور که در قسمت قبلی بیان شد، اهداف متعدد و در مواردی متضاد برای هدفمند کردن یارانه‌ها تعریف شده و هر بار یکی از این اهداف به‌صورت جدی‌تر مطرح می‌شود. آخرین موضوعی که به‌صورت جدی به هدفمند کردن یارانه‌ها ارتباط پیدا کرده است مسئله حل اصلاح نظام بهداشت و سلامت کشور است که از اساس موضوعی جدا و مستقل از سیاست‌های حوزه انرژی است مگر در حدی که به

مدیریت انرژی برای کاهش آلاینده‌گی و مشکلات بهداشتی ناشی از آن می‌شود. باید توجه داشت که پیامدهای اجرای این قانون در نفس خود عاملی در جهت کاهش سلامت جامعه (از جمله از مسیر افزایش هزینه‌های بهداشت و درمان) شده است.

۲-۳. اجتناب از نگاه صرف بودجه‌ای (درآمدی) به مسئله هدفمند کردن

یارانه‌ها

همان‌طور که بیان شد کارآیی بخش انرژی در چارچوب توسعه پایدار باید یک راهبرد ملی درباره مسئله انرژی پیگیری کند و نگاه صرف بودجه‌ای به این موضوع نه تنها اهدافی که در ادبیات اقتصادی برای اجرای چنین سیاست‌هایی تعریف شده است را محقق نمی‌کند، بلکه تجربه نشان داده است که کشور را در یک دور باطل گرفتار می‌کند که در نهایت دولت مجبور می‌شود تا آینده نامعلومی افزایش قیمت حامل‌های انرژی را برای جبران کسری‌های ناشی از اجرای خود آن سیاست ادامه دهد.

۲-۴. در نظر گرفتن آثار افزایش قیمت حامل‌های انرژی بر تعادل منابع و

مصارف کلی دولت

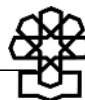
اشتباه محاسباتی مهمی که در حال حاضر در ارتباط با هدفمند کردن یارانه‌ها در حال رخ دادن است آن است که تراز منابع و مصارف سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها به‌عنوان تراز بودجه دولت در موضوع هدفمند کردن یارانه‌ها در نظر گرفته می‌شود یا اساساً تراز مالی کل دولت به‌طور کامل نادیده گرفته می‌شود. این درحالی است که

بررسی‌ها نشان می‌دهد رشد شاخص ضمنی هزینه‌های دولت در نتیجه اجرای این سیاست حداقل ۳۰ درصد بیش از تورم ناشی از آن است که در نهایت خود را در کاهش هزینه‌های واقعی عمرانی و کاهش عملی قدرت خرید دولت نشان می‌دهد.

۲-۵. در نظر گرفتن شرایط اقتصادی کشور در زمان اجرای سیاست به

خصوص از منظر ثبات اقتصاد کلان

یکی از پیش‌شرط‌های اساسی اجرای سیاست‌های تعدیل ساختاری، وجود حداقلی از ثبات اقتصاد کلان است. در صورتی که چنین شرایطی فراهم نباشد، نه تنها احتمال موفقیت اجرای سیاست کم می‌شود، بلکه می‌تواند چالش‌های جدیدتری را نیز در عمل ایجاد کند. جدول زیر آخرین وضعیت برخی متغیرهای کلیدی اقتصاد کلان را نشان می‌دهد.

جدول ۱. متغیرهای کلان ایران ۱۳۹۲ - ۱۳۹۱

متغیر	سال ۱۳۹۱	پایان شهریور ۱۳۹۲
نرخ تورم - مرکز آمار ایران (درصد) ^(۱)	۲۸/۶	۳۶ ^(۲)
نرخ تورم - بانک مرکزی (درصد) ^(۳)	۳۰/۵	۴۰/۱ ^(۲)
نرخ بیکاری (درصد) ^(۴)	۱۲/۴	۱۲
مجموع نرخ بیکاری و سهم اشتغال ناقص (درصد) ^(۴)	۲۱/۶	۱۹/۶
درصد رشد اقتصادی (با نفت) ^(۵)	-۵/۴	-
درصد رشد اقتصادی (بدون نفت) ^(۵)	-۳/۱	-
نقدینگی (هزار میلیارد ریال)	۴۶۰۷ ^(۶)	۵۰۰۰ ^(۷)

(۱) مرکز آمار ایران، سال پایه، ۱۳۹۰.

(۲) دوازده ماهه منتهی به شهریورماه ۱۳۹۲. این رقم برای پایان آذرماه ۱۳۹۲ حدود ۳۵/۵ درصد اعلام شده است.

(۳) بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، سال پایه ۱۳۹۰.

(۴) نتایج آمارگیری نیروی کار مرکز آمار ایران، زمستان ۱۳۹۱ و تابستان ۱۳۹۲.

(۵) رشد محصول ناخالص داخلی به قیمت بازار، مرکز آمار ایران، براساس آمار بانک مرکزی رشد اقتصادی با نفت ۵/۸- و بدون نفت ۳/۱- درصد بوده است.

(۶) گزیده آمارهای بخش پولی و بانکی، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، نرخ رشد نقدینگی در این سال ۲۹ درصد بوده است.

(۷) به نقل از علی طیب‌نیا وزیر امور اقتصادی و دارایی در مراسم تودیع و معارفه مدیران بانک ملی، ۱۳/۷/۱۳۹۲.

جدول فوق به خوبی وضعیت نامناسب اقتصاد ایران از حیث رکود اقتصادی و

تورم را نشان می‌دهد. اجرای سیاست‌هایی نظیر افزایش قیمت‌های کلیدی انرژی با اثر

اولیه قطعی رکود تورمی بدون در نظر گرفتن وضعیت فعلی اقتصاد کلان با مبانی

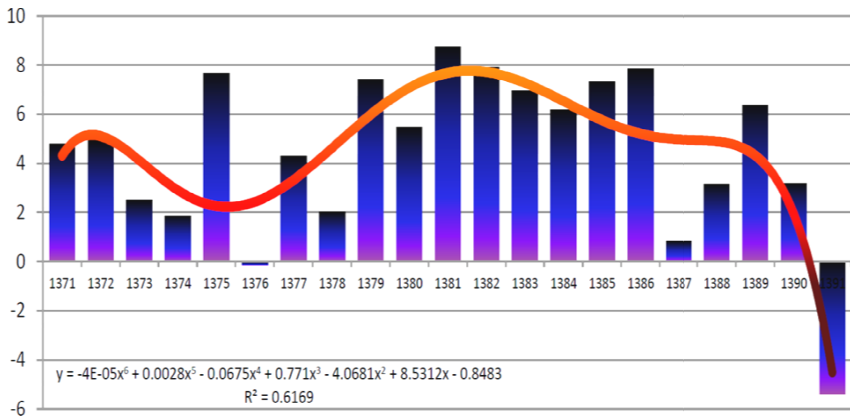
پذیرفته شده علمی و دوراندیشی سیاستی سازگاری ندارد. حتی بانک جهانی هم که یکی

از مدافعین اصلی سیاست‌های آزادسازی اقتصادی تلقی می‌شود، یکی از پیش‌شرط‌های

اصلی اجرای این سیاست‌ها را ثبات اقتصادی در زمان اجرا می‌داند. نمودار زیر تحولات

و روند رشد اقتصادی کشور را نشان می‌دهد. برآوردها نشان می‌دهد که در حال حاضر اثری از بهبود وضعیت رشد اقتصادی در ایران مشاهده نمی‌شود.

نمودار ۲. تحولات و روند رشد اقتصادی در ایران

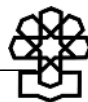

مأخذ: فیروزه خلعتبری، «بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ کل کشور»، ۴۳. ابعاد اقتصاد کلان»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۳۴۵۵، دی‌ماه ۱۳۹۲.

۳. تحلیل سناریوی پیشنهادی دولت برای هدفمند کردن یارانه‌ها در سال

۱۳۹۳

پس از بحث‌های طولانی در رابطه با وضعیت هدفمند کردن یارانه‌ها در لایحه بودجه سال ۱۳۹۳، دولت پیشنهاد خود برای هدفمند کردن یارانه‌ها در سال ۱۳۹۳ در قالب تبصره‌ای با عنوان تبصره «۲۱» ارائه کرده است. متن این تبصره به شرح زیر است:

تبصره «۲۱» - به منظور حسن اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها - مصوب سال ۱۳۸۸ - به دولت اجازه داده می‌شود در سال ۱۳۹۳ منابع مالی حاصل از اصلاح قیمت کالاها و خدمات موضوع قانون مذکور و منابع یارانه‌ای آن را با استفاده از انواع روش‌های پرداخت نقدی و غیرنقدی و خدمات بیمه‌ای بین خانوارهای هدف و نیازمند توزیع و با اولویت بخش تولید، به شرح زیر اجرا نماید:

الف) درآمد حاصل از اجرای قانون مذکور در سال ۱۳۹۳ تا مبلغ ششصدوسی و دوهزار میلیارد (۶۳۲,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال شامل موارد زیر می‌باشد:

۱. تا مبلغ پانصدونوزده هزار میلیارد (۵۱۹,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال از محل

اصلاح قیمت کالاها و خدمات موضوع مواد (۱) و (۳) قانون مذکور،

۲. تا مبلغ یکصدوسیزده هزار میلیارد (۱۱۳,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال یارانه نان،

برق و سایر کالاها و خدمات مندرج در این قانون.

ب) به منظور تقویت منابع صنعت برق و حضور فعال بخش خصوصی، منابع

حاصل از افزایش قیمت‌های برق در سال ۱۳۹۳ از شمول ماده (۱۲) قانون هدفمند کردن یارانه‌ها خارج و در اختیار صنعت برق قرار می‌گیرد.

ج) منابع مندرج در جزء «الف» به شرح زیر هزینه می‌گردد:

۱. تا مبلغ یکصد هزار میلیارد (۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال در اجرای ماده (۸)

قانون هدفمند کردن یارانه‌ها با اولویت کمک به بخش تولید، بهبود حمل و نقل عمومی و بهینه‌سازی مصرف انرژی در واحدهای تولید، خدماتی و مسکونی،

۲. تا مبلغ پانصد و سی و دو هزار میلیارد (۵۳۲,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال به منظور پرداخت نقدی و غیرنقدی و تقویت نظام سلامت موضوع ماده (۷) قانون هدفمند کردن یارانه‌ها،

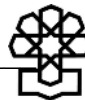
۳. جابجایی تا بیست درصد در موارد فوق مجاز است.

د) در شهرهای با جمعیت بالای یک میلیون نفر، عوارض خاص توسط هیئت وزیران برای مقابله با آلودگی محیط زیست و کمک به توسعه حمل و نقل عمومی وضع می‌شود تا به صورت درآمد - هزینه به مصرف برسد.

آیین‌نامه اجرایی این تبصره ظرف سه ماه توسط معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور و با همکاری وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی، نفت، نیرو و صنعت، معدن و تجارت تهیه و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد».

۱-۳. تبیین محتوای پیشنهاد دولت

در این قسمت از گزارش سعی می‌شود به تحلیل محتوای پیشنهاد دولت برای هدفمند کردن یارانه‌ها در سال ۱۳۹۳ بپردازیم. جدول ۱ خلاصه پیشنهاد دولت در مقایسه با دو سال گذشته را نشان می‌دهد.

جدول ۲. پیشنهاد دولت برای هدفمند کردن یارانه‌ها
در سال ۱۳۹۳ در مقایسه با دو سال گذشته

(میلیارد ریال)

برداشت از پیشنهاد دولت برای سال ۱۳۹۳	پیش‌بینی عملکرد ۱۳۹۲ ^(۲)	قانون بودجه ۱۳۹۲	۱۳۹۱ ^(۱)	عنوان	
	۳۰۲,۸۴۰	۳۸۸,۰۰۰	۳۰۲,۸۴۰	افزایش قیمت کالاها و خدمات مشمول قانون هدفمند کردن	منابع
	۱۱۲,۰۰۰	۱۱۲,۰۰۰	۱۰۸,۱۵۴	از محل بودجه عمومی (ردیف‌های یارانه)	
			۱۱۲,۲۲۱	سایر	
	۶۳۲,۰۰۰	۵۰۰,۰۰۰	۵۲۳,۲۱۶	جمع	
	۴۱۴,۸۴۰	۴۱۰,۰۰۰	۴۱۳,۲۱۷	پرداخت یارانه نقدی	مصارف
	۱۱۲,۰۰۰	۵۰,۰۰۰		کمک به بخش سلامت	
			۵,۶۴۴	کمک به تولید	
		۴۰,۰۰۰	۹۰,۳۵۴	سایر	
	۶۳۲,۰۰۰	۵۰۰,۰۰۰	۵۰۹,۲۱۶	جمع	
	-۱۱۰,۲۷۶	-۲۲,۰۰۰	-۱۷۵,۸۲۰	کسری با احتساب صرفاً منابع حاصل از افزایش قیمت‌ها به‌عنوان منابع هدفمندی و یارانه نقدی به‌عنوان مصارف	

(۱) گزارش سازمان هدفمند کردن یارانه‌ها، عملکرد منابع و مصارف قانون هدفمند کردن یارانه‌ها در ۶ ماهه دوم ۱۳۹۱.

(۲) محاسبات تحقیق بر مبنای عملکرد سال ۱۳۹۱.

(۳) با توجه به اینکه در بند «ب» تبصره «۲۱» پیشنهادی دولت، منابع حاصل از افزایش قیمت‌های برق در سال ۱۳۹۳ از شمول ماده (۱۲) قانون هدفمند کردن یارانه‌ها خارج شده است، مابه‌التفاوت رقم ۵۱۹ هزار میلیارد ریال و رقم فعلی درآمدهای سازمان هدفمندسازی از فروش برق از محل افزایش قیمت سایر کالاها و خدمات بجز برق تأمین خواهد شد.

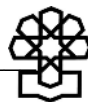
(۴) با فرض تداوم پرداخت نقدی به همه خانوارهای متقاضی.

مهمترین نکات مرتبط با پیشنهاد دولت را می‌توان به شرح زیر بیان کرد:

۱. پیشنهاد دولت در حد «حسن اجرای قانون» باقی مانده است. درحالی که همان‌گونه که ذکر شد ساختار قانون موسوم به هدفمند کردن یارانه‌ها دارای ایرادهای اساسی است. دامنه کالاها و خدمات مشمول قانون، روش قیمتگذاری، نحوه مصرف منابع حاصله و... از جمله این ایرادهاست. به‌عنوان مثال دولت از عبارت «منابع یارانه‌ای آن» استفاده کرده است درحالی که منابع از تغییر قیمت‌ها حاصل می‌شود نه از یارانه.

۲. عبارات به کار رفته در پیشنهاد بسیار کلی بوده و در اجرا می‌تواند منشأ تفسیر و تأویل قرار گیرد از جمله عبارت «انواع روش‌های پرداخت نقدی و غیرنقدی و خدمات بیمه‌ای» به چه معناست؟ دامنه هر کدام تا کجاست؟ نحوه توزیع منابع بین این روش‌ها چیست؟ دولت کدام خانوارها را خانوارهای هدف یا نیازمند می‌داند؟ «اولویت بخش تولید» یعنی چه؟ «درآمد حاصل از اجرای قانون» بر پایه کدام روش قیمتگذاری و برای کدام قلم از کالاها به دست می‌آید؟ و... بدین ترتیب همانند سنوات قبل مشخص نیست که مجلس شورای اسلامی قرار است به چه محتوایی رأی بدهد. چنین روشی موجب محو کردن کنترل‌ها خواهد شد به‌ویژه آنکه در ضمن تبصره‌ای دولت جابجایی بین مصارف را تا حد ۲۰ درصد درخواست کرده است.

۳. در بند «د» تبصره، دولت می‌خواهد برای مقابله با آلودگی محیط زیست و کمک به توسعه حمل‌ونقل عمومی در شهرهای با جمعیت بالای یک میلیون نفر عوارض خاص وضع کند. اولاً ابعاد این عوارض نامشخص است، ثانیاً عادلانه بودن

آن جای سؤال دارد. توضیح آنکه مردمی که در تولید خودروهایی پر مصرف و آلاینده، عرضه سوخت‌های خطرناک همراه با مواد مضر برای سلامت مردم، ایجاد انحصار در صنایع تولید انرژی و ابزارهای مصرف انرژی و دریافت مالیات و عوارض گزاف از خودروهایی کم‌مصرف خارجی هیچ نقشی ندارند با چه منطقی قرار است تنبیه شوند.

۴. با در نظر گرفتن اینکه منابع حاصل از افزایش قیمت‌های برق در سال ۱۳۹۳ از شمول ماده (۱۲) قانون هدفمند کردن یارانه‌ها خارج شده است، مابه‌التفاوت رقم ۵۱۹ هزار میلیارد ریال و رقم فعلی درآمدهای سازمان هدفمندسازی از فروش برق از محل افزایش قیمت سایر کالاها و خدمات بجز برق تأمین خواهد شد که به معنای افزایش حدود ۸۵ درصدی متوسط قیمت سایر حامل‌های انرژی در سال ۱۳۹۳ است.

۵. کسری فعلی سازمان هدفمند کردن یارانه‌ها که در سال‌های اخیر از محل منابع عمومی جبران شده است، در پیشنهاد دولت رفع نشده و رقم ۱۱۳ هزار میلیارد ریال از محل منابع بودجه عمومی برای تأمین بخشی از مصارف سناریو پیشنهادی در نظر گرفته شده است. (این رقم در قانون بودجه سال ۱۳۹۲ برابر ۱۱۲ هزار میلیارد ریال بوده است).

۶. با توجه به مشکلات فعلی صنعت برق که بخش مهمی از آن به نحوه تصویب قانون و اجرای هدفمند کردن یارانه‌ها مربوط می‌شود، تأمین منابع برای صنعت برق ضروری است. اما باید توجه داشت که نه قانون هدفمند کردن یارانه‌ها و نه پیشنهاد دولت برای سال ۱۳۹۳ مشکل اصلی صنعت برق که ناکارآمدی فعالان آن است را

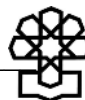
نادیده گرفته است. دولت می‌تواند تجهیزات را با روش‌هایی مانند مشارکت عمومی خصوصی (PPP) به بخش خصوصی (واقعی نه جعلی) بسپارد و در قراردادهای قید کند که ماهیت خدمات باید ارتقا یابد. به هر حال با گران کردن قیمت برق و تزریق این منابع هزینه ناکارآمدی را مردم باید بپردازند.

۷. در بخش مصارف مبلغ ۱۰۰ هزار میلیارد برای حمایت از تولید، بهبود حمل‌ونقل عمومی و بهینه‌سازی مصرف انرژی در واحدهای تولید، خدماتی و مسکونی اختصاص یافته است. با این حال که نحوه تخصیص آن در عمل از تصویب این رقم مهمتر است.

۸. جمعاً مبلغ ۵۳۲ هزار میلیارد ریال برای پرداخت نقدی و غیرنقدی و تقویت نظام سلامت موضوع ماده (۷) قانون هدفمند کردن یارانه‌ها در نظر گرفته شده است که با فرض تداوم پرداخت نقدی به همه خانوارهای متقاضی حداقل مبلغ ۴۲۰ هزار میلیارد ریال آن صرف این کار خواهد شد.

۹. با کسر پرداخت نقدی و فرض صفر بودن هزینه غیرنقدی، رقم ۱۱۲ هزار میلیارد ریال برای تقویت نظام سلامت باقی خواهد ماند که البته محتوای آن روشن نیست و این خطر جدی وجود دارد که تعهد جدیدی بر تعهدات قبلی افزوده شود که همراه با تورم به شدت افزایش خواهد یافت و کارآمدی آن نیز نیاز به اثبات دارد.

ذکر این نکته ضروری است که با توجه به ابهامات و پیچیدگی‌های موجود در رابطه با سهم دولت و شرکت‌های عرضه انرژی از ارزش فروش حامل‌ها، هزینه‌های حمل‌ونقل، مالیات و عوارض و... برآورد دقیق میزان افزایش قیمت

حامل‌های انرژی برای تحقق درآمد مورد نظر دولت از این محل (۵۱۹ هزار میلیارد ریال) ممکن نیست. با این حال، با توجه به عملکرد منابع سازمان هدفمند کردن یارانه‌ها در ۶ ماهه اول سال ۱۳۹۲ و در نظر گرفتن مستثنا شدن برق از پرداخت درآمدهای اضافی از محل فروش برق در سال ۱۳۹۳، برآورد می‌شود که میزان افزایش میانگین قیمت همه حامل‌های انرژی در حدود ۸۵ درصد باشد.

۲-۳. آثار تورمی و هزینه‌ای اجرای سناریو پیشنهادی دولت

در این بخش به بررسی آثار تورمی و هزینه‌ای اجرای سناریو پیشنهادی دولت برای هدفمند کردن یارانه‌ها در سال ۱۳۹۳ می‌پردازیم. همان‌طور که ذکر شد، سناریوی پیشنهادی دولت عملاً به معنای افزایش ۸۵ درصدی متوسط قیمت همه حامل‌های انرژی بجز برق است که برآوردهای تورمی با توجه به این موضوع صورت می‌گیرد.^۱ در رابطه با برق نیز فرض می‌شود با همین نسبت افزایش قیمت اعمال شود. ذکر این نکته ضروری است که درصد تغییرات شاخص قیمت مصرف‌کننده مبنای محاسبه تورم است که لزوماً تغییرات آن با تغییرات شاخص قیمت تولیدکننده یکسان نیست. علاوه بر این به‌رغم آنکه با استفاده از الگوی داده - ستانده، صرفاً

---

۱. ذکر مجدد این نکته ضروری است که با توجه به ابهامات و پیچیدگی‌های موجود در رابطه با سهم دولت و شرکت‌های عرضه انرژی از ارزش فروش حامل‌ها، هزینه‌های حمل‌ونقل، مالیات و عوارض و... برآورد دقیق میزان افزایش قیمت حامل‌های انرژی برای تحقق درآمد مورد نظر دولت از این محل (۵۱۹ هزار میلیارد ریال) ممکن نیست. با این حال، با توجه به عملکرد منابع سازمان هدفمند کردن یارانه‌ها در ۶ ماهه اول سال ۱۳۹۲ و در نظر گرفتن مستثنا شدن برق از پرداخت درآمدهای اضافی از محل فروش برق در سال ۱۳۹۳، برآورد می‌شود که میزان افزایش میانگین قیمت همه حامل‌های انرژی در حدود ۸۵ درصد باشد.

امکان محاسبه شاخص قیمت تولیدکننده وجود دارد اما از آنجا که:

۱. جدول داده - ستانده مربوط به زمان پیش از اجرای قانون هدفمند کردن

یارانه‌هاست؛

۲. جدول داده - ستانده در هر صورت برای بیان تحولات متکی به ضربه‌های

شدید قیمتی کاربرد ندارد و نمی‌توان از محاسبات براساس این جدول برای بیان

وضعیت در شرایط بروز ضربه‌های شدید قیمت استفاده کرد؛

۳. روند سال‌های گذشته شاخص‌های خرده‌فروشی و قیمت تولیدکننده،

هم‌روندی چندانی نشان نمی‌دهد؛

۴. انتظارات تورمی مصرف‌کنندگان در زمان ضربه‌های قیمتی می‌تواند بسیار با

انتظارات تولیدکنندگان که قادرند قیمت محصولات خود را تغییر بدهند، تفاوت داشته

باشد،

بنابراین بخش تکنیکی افزایش قیمت را می‌توان حساب کرد، ولی بخش

تاکتیکی را نمی‌توان نادیده گرفت.

در اینجا، شاخص قیمت تولیدکننده محاسبه شده است (بنابراین درصد تغییرات

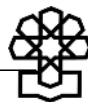
آن به‌عنوان تورم بسیار با احتیاط باید صورت گیرد). جدول ۲ درصد افزایش

شاخص قیمت تولیدکننده و شاخص ضمنی هزینه‌های دولت را ارائه می‌دهد.

جدول ۳. آثار تورمی و هزینه‌ای اجرای سناریو پیشنهادی دولت

۹/۱۳	تغییر شاخص قیمت تولیدکننده (درصد)
۱۱/۹	تغییر در شاخص ضمنی هزینه‌های دولت (درصد)

مأخذ: محاسبات تحقیق.

نتایج سناریوها نشان می‌دهد اگر دولت، قیمت همه حامل‌های انرژی را به‌طور متوسط ۸۵ درصد افزایش دهد، افزایش شاخص قیمت تولیدکننده ۹/۱۳ درصد خواهد بود.

ذکر این نکته نیز ضروری است که بررسی اقتصادی دلایل بروز تورم فعلی در اقتصاد کشور نشان می‌دهد که عوامل هزینه‌ای در تشدید تورم دخالت ملموس و مشهود داشته است و بخش بزرگی از تورم برخاسته از فشارهای هزینه‌ای است. وجود این فشارها، به‌رغم رکود موجود در کشور، عامل افزایش سطح قیمت‌ها شده است. کاهش ارزش پول ملی و فشارهای هزینه‌ای برخاسته از قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، دو عامل مشهود در شدت تورم بوده است که همزمانی بین این دو متغیر و افزایش سطح قیمت‌ها را می‌توان با مشاهده روند ماهیانه تورم ردیابی کرد.

از طرف دیگر، یکی از مسائل مهمی که همواره به‌عنوان موتور برای اجرای هدفمند کردن یارانه‌ها عمل کرده است، کمک به رفع کسری بودجه دولت از طریق کاهش هزینه واردات فرآورده‌های نفتی بوده است. با این حال، موضوعی که غالباً در این رابطه نادیده گرفته می‌شود، افزایش هزینه‌های دولت با اجرای این سیاست در نتیجه افزایش شاخص ضمنی هزینه‌های دولت است. بنابراین لازم است این نکته مورد توجه قرار گیرد که باید مسئله کسری بودجه سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها و دولت را به‌صورت مجزا بررسی کرد. جدول ۱ میزان تغییر در شاخص هزینه‌های دولت در نتیجه اجرای سناریوی پیشنهادی دولت را نشان می‌دهد. واضح است که انتظار نداریم اجرای سیاست در یک دوره (سال) تأثیری بر افزایش حقوق و دستمزد کارکنان همان سال داشته باشد

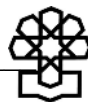
اما این بدان معنا نیست که در نهایت کاملاً بر آن بی‌تأثیر است، بلکه احتمالاً در دوره‌های بعدی منجر به افزایش پرداخت حقوق و دستمزد خواهد شد. معنی شاخص مزبور (۱۱/۹) آن است که هزینه‌های دولت در اثر اجرای سیاست فوق ۱۱/۹ درصد رشد خواهد کرد.

۴. پیشنهادهای سیاستی

با در نظر گرفتن جمیع مطالبی که در این گزارش ذکر شد، پیشنهاد مرکز پژوهش‌ها به شرح زیر است:

الف) از آنجا که پیشنهاد دولت برای مرحله دوم هدفمند کردن یارانه‌ها نه مبتنی بر یک راهبرد ملی مدیریت انرژی (با هدف روشن) و نه متناسب با بستر اقتصاد کلان کشور است، پیشنهاد نخست مرکز عدم تصویب آن در قالب لایحه بودجه است. در مقابل دولت محترم مکلف شود تا پایان خردادماه ۱۳۹۳ پیشنهاد اصلاحی جامعی برای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها به مجلس ارائه کند. لازم به ذکر است در متن پیشنهاد کنونی دولت نیز سه ماه جهت تصویب آیین‌نامه در نظر گرفته شده که عملاً به معنای عدم اجرا تا پایان بهار سال ۱۳۹۳ می‌باشد. بدین ترتیب پیشنهاد می‌شود متن زیر به لایحه بودجه الحاق شود یا به‌عنوان یک قانون مستقل به تصویب برسد:

«دولت موظف است تا پایان خردادماه ۱۳۹۳ اقدامات قانونی لازم را برای اصلاح قانون هدفمند کردن یارانه‌ها با رویکرد تدوین راهبرد ملی مدیریت انرژی

که متضمن امنیت عرضه و دسترسی مردم به انرژی، سیاستگذاری انرژی در راستای رشد و توسعه ملی و ثبات زیست‌محیطی باشد، انجام دهد».

در حالت کلی شکل جدید قانون باید شامل سه بخش باشد: بخش تجهیز، بخش توزیع و تخصیص و بخش مدیریت اقتصاد. در زیر سرفصل‌های کلی هریک از این سه بخش توضیح داده می‌شود.

در بخش تجهیز، منابع یارانه‌ای با استناد به یک قیمت معیار متکی به نظریه یکسان کردن قیمت نفت خام و گاز در داخل و خارج کشور، با پذیرش نرخ ارز ثابت مربوط به زمان شروع قانون، محاسبه قیمت تمام شده و سود متعارف مربوط به عملیات برای حامل‌های مختلف انرژی و نیز با عنایت به سطح کارآیی تولیدکننده انحصارگر دولتی مشخص می‌شود. این وضعیت راه را برای ورود رقبای جدید از بخش خصوصی باز می‌کند، زیرا الگوی رفتاری یک الگوی متکی به بازار است.

در بخش توزیع و تخصیص، منابع حاصل از اصلاح قیمت‌های انرژی، پرداخت‌ها به شرح زیر دسته‌بندی می‌شود:

۱. پرداخت سهم نسل: پرداخت سهم نسل به صورت سرانه و بدون حذف افراد جامعه باید انجام شود و دولت مکلف است سهم نسل را به صورت کوپن استفاده از انرژی به مردم برگشت بدهد. در صورتی که این کوپن برای انرژی‌های آلاینده مورد استفاده قرار بگیرد، درصدی از آن متناسب با نوع آلاینده‌ی انرژی، کاهش خواهد یافت. جدول کاهش میزان سهمیه با عنایت به شدت آلاینده‌ی به صورت فصلی تهیه می‌شود و در اختیار عموم قرار می‌گیرد. اگر کوپن سهم نسل برای بهبود کارآیی

سوخت مورد استفاده قرار بگیرد، درصدی به‌عنوان پاداش به مبلغ کوپن اضافه خواهد شد.

۲. تخصیص منابع به مصرف‌کنندگانی که برای اصلاح مصرف خود در جهت بالا بردن کارآیی انرژی اقدام می‌کنند: این پرداخت به‌صورت تأمین درصدی از نیازهای مالی اشخاصی است که وسایل انرژی‌بر مصرفی خود را بهبود می‌بخشند یا ساختمان‌های مسکونی خود را عایق می‌کنند یا اقداماتی انجام می‌دهند که مصرف انرژی آنها به‌صورت بلندمدت کاهش می‌یابد.

۳. تخصیص منابع به تولیدکنندگانی که محصولات انرژی‌بر ساخت خود را در جهت بالا بردن کارآیی انرژی اصلاح می‌کنند: این اقدام به‌صورت تأمین بخشی از منابع لازم برای سرمایه‌گذاری در جهت اصلاح ساخت خواهد بود. هرقدر اصلاح ساخت بنیادی‌تر باشد، درصد تأمین مالی بیشتر خواهد شد. برای مثال اگر خودروسازان در جهت کاهش مصرف بنزین موتورهای ساخت خود سرمایه‌گذاری کنند، بخشی از سرمایه‌گذاری از محل منابع ناشی از تغییر قیمت انرژی، پرداخت خواهد شد.

۴. تأمین بخشی از سرمایه‌گذاری لازم برای عرضه انرژی‌های پاک: این تأمین مالی برای کلیه هویت‌هایی است که برای افزایش عرضه انرژی‌های پاک سرمایه‌گذاری می‌کنند. هرقدر قیمت عرضه پایین‌تر باشد، سرمایه‌گذاری در اولویت بالاتر قرار می‌گیرد.

۵. تأمین بخشی از سرمایه‌گذاری لازم برای بالا بردن کارآیی انرژی یا کاهش

مصرف انرژی: این تأمین مالی برای کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی است که فعالیتی را در جهت بالا بردن کارآیی انرژی در بخش‌های مختلف انجام می‌دهند یا آنکه برای کاهش مصرف انرژی سرمایه‌گذاری می‌کنند. تولیدکنندگانی که انواع فناوری‌های صرفه‌جویی در مصرف انرژی را عرضه می‌کنند، در این گروه قرار می‌گیرند.

۶. تأمین منابع مالی برای کمک به قابل خرید کردن انرژی برای گروه‌های آسیب‌پذیر جامعه: نظر به اینکه شرط قابل خرید بودن انرژی، عاملی برای توسعه انسانی محسوب می‌شود، لازم است تا حد امکان برای ایجاد وضعی که مصرف‌کنندگان درصد معقولی از منابع خود را بابت انرژی بپردازند، تلاش شود.

۷. تأمین مالی برای کمک به آسیب‌های ناشی از آلاینده‌ها: نظر به اینکه آلاینده‌گی برخاسته از سوخت‌های فسیلی سلامت جامعه را در معرض خطر قرار می‌دهد، لازم است بخشی از منابع حاصل از تغییر قیمت انرژی صرف کمک به بهبود وضع گروه‌های آسیب‌دیده از آلاینده‌ها شود.

۸. تأمین مالی برای پوشش دادن به آسیب‌های برخاسته از تحولات نامنتظر متکی به گذر: نظر به اینکه ممکن است مشکلات قیمتی در جریان اجرای این قانون بروز کند، برای دوره گذر بخش محدودی از منابع باید وجود داشته باشد تا دولت بتواند در صورت لزوم وارد بازار شود و از بروز ضربه اقتصادی جلوگیری کند.

در بخش مدیریت اقتصاد، لازم است مسائل مربوط به تغییرات قیمت‌ها و سیاست‌های مربوط به گذر از اقتصاد دولتی به اقتصاد بازار از یکسو و مبنای قرار گرفتن ضوابط توسعه پایدار از سوی دیگر، مشخص شود. در این راستا اگر اختلالی ایجاد شود

که سبب بروز ضربه به اقتصاد کشور باشد، لازم است دولت بتواند این اختلال را تسکین بدهد. بودجه این کار باید از محل منابع آزاد شده تأمین شود و جریان عادی زندگی دولت تحت تأثیر جریان‌های برخاسته از قانون هدفمندسازی قرار نگیرد.

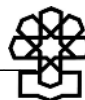
ب) در صورت عدم پذیرش پیشنهاد نخست و اصرار دولت و مجلس شورای اسلامی برای افزایش قیمت حامل‌ها، هر سناریوی پیشنهادی باید حائز مؤلفه‌های زیر باشد:

- منابع و مصارف قانون هدفمند کردن را به نحوی تراز نماید تا وابستگی سازمان هدفمندسازی به بودجه عمومی قطع شود. بر این اساس و با فرض عدم کاهش خانوارهای مشمول یارانه نقدی و عدم کاهش مصرف، افزایش حدود ۴۵ درصدی متوسط قیمت حامل‌های انرژی می‌تواند ناترازی مالی قانون را مرتفع کند.

- اصلاحات بنیادی در حوزه‌هایی مانند بهداشت و درمان مستقل از اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها در نظر گرفته شود. پیشنهاد می‌شود مبلغ ۱۱۳ هزار میلیارد ریال یارانه که در پیشنهاد دولت به عنوان منابع هدفمند کردن یارانه‌ها در نظر گرفته شده است پس از اطمینان از رفع وابستگی سازمان هدفمند کردن یارانه‌ها به بودجه عمومی دولت و پس از توجیه کامل مجلس شورای اسلامی راجع به محتوای اصلاحات در بخش بهداشت و درمان و دریافت ریز مصارف آن، برای پیشنهادهایی از این دست مصروف شود.

با توجه به نکات فوق پیشنهاد جایگزین برای اجرای قانون در سال ۱۳۹۳

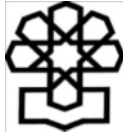
به شرح زیر ارائه می‌شود:

«به دولت اجازه داده می‌شود در سال ۱۳۹۳ مفاد قانون هدفمند کردن یارانه‌ها را به نحوی اجرا نماید که:

الف) درآمد حاصل از اجرای قانون مذکور در سال ۱۳۹۳ از محل اصلاح قیمت کالاها و خدمات موضوع قانون مذکور تا مبلغ چهارصد و بیست هزار میلیارد ریال باشد (جزئیات اقلام منابع و مصارف در یک جدول باید تقدیم مجلس شورای اسلامی شود تا مجلس بداند که چه چیزی تصویب می‌کند).

ب) دولت مکلف است با کاهش سهم پرداخت یارانه نقدی، منابع حاصل را برای حمایت از بخش تولید، بهبود حمل و نقل عمومی و بهینه‌سازی مصرف انرژی صرف نماید.»

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۳۴۸۶

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۳ کل کشور ۴۳. نکاتی درباره اجرای مرحله دوم هدفمند کردن یارانه‌ها

نام دفتر: مطالعات اقتصادی (گروه اقتصاد کلان و مدلسازی)
تهیه و تدوین‌کنندگان: هادی موسوی‌نیک، سیداحسان خاندوزی
همکاران: محمدرضا عبدالهی، فاطمه عزیزخانی، زهرا ذاکری
ناظران علمی: محمد قاسمی، فیروزه خلعتبری، بهروز هادی‌زنوز
متقاضی: کمیسیون تلفیق
ویراستار تخصصی: _____
ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی:

۱. هدفمند کردن یارانه‌ها
۲. لایحه بودجه سال ۱۳۹۳

تاریخ انتشار: ۱۳۹۲/۱۱/۶